

शिवाजी विद्यापीठाच्या (सी.बी.सी.एस.अभ्यासक्रमानुसार) भूगोल या विषयासाठी वी.ए. भाग १ (सेमी. १, २) , वी.ए भाग २ (सेमी . ३, ४) व वी.ए. भाग ३ (सेमी. ५, ६)च्या परिक्षेकरिता बहुपर्यायी (Objective) साठी उपयुक्त पुस्तक

(तसेच भूगोल विषयाकरिता स्पर्धा परिक्षा व सेट-नेट परिक्षेसाठीही उपयुक्त)

पल्स ऑफ जिऑग्राफी

डॉ. ज्योत्सना एम. शिवणकर

डॉ. विशाल एस. मून

**DISTRICT PLANNING
FOR TAPPING
DEVELOPMENT POTENTIAL**

Editors

Dhanashri Mahajan

Smita Awachar

Shuja Shakir

Ashok Pawar

EDUCATIONAL PUBLISHERS

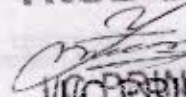
- 121
8. Panchayat Raj and Rural Development in India and Maharashtra - **N.V.Kolhe** 93
 9. Democratic Decentralization in India & Role of Panchayati Raj Institutions (PRIs): An Overview – **Sneha Pandit Jadhav** 103
 10. Role of the Panchayati Raj Institutions in Rural Development - **Sonal Ubale** 112
 11. Historical Background of 73rd and 74th Constitutional Amendment and Women Representation in Self-Government Institutions in Maharashtra.- **Yogita Jaybhaye** 119

DEMOCRACY AND HUMAN DEVELOPMENT

- ✓ 12. Human Development and Deprivation – **Abasaheb D. Jadhav** 127
13. Socio-Economic Well-being of Urban poor: a study of SRA Beneficiaries With Special Reference to Dharavi Slum of Mumbai City.- **Kailas Dharma Landge** 136
14. A Study Problems and Prospect of Social Democracy in India - **Shankarrao Budhabharat** 155
15. Role of District Planning in Human Development – **Nikam Ambika Babu** 164
16. Democracy and Development at Grassroots in India – **Manisha Jagannath Sananse** 174
17. Growth and Development of Public Library System in India - **Archana Jagannath Sananse** 176

TRUE COPY

 PRINCIPAL
 S. K. PATIL COLLEGE, KURUNDWAD

HUMAN DEVELOPMENT AND DEPRIVATION

Abasaheb D. Jadhav

Abstract

The human development approach to development and growth as proposed by UNDP in 1990 is a widely accepted approach all over world. This paper in this connection is an attempt to describe in details about evolution of the concept of human development, its emergence as an approach to development and the methodological issues on its measurement. It provides an account of various changes in the methods of measurement brought out by UNDP, the Planning Commission, Government of India and the individual researchers at different points of time since 1990.

Keywords :- Human development, measurement, planning commission, researchers.

Introduction

Development experience of many fast-growing developing countries revealed that their high GNP growth rates failed to reduce the socio-economic deprivation of substantial sections of their population. Even developed industrial nations realized that high income is no protection against the rapid spread of such problems as drugs, alcoholism, AIDS, homelessness, violence and the breakdown of family relations. At the same time, some low-income countries demonstrated that it is possible to achieve high levels of human development if they skillfully use the available means to expand basic human capabilities. This establishes the fact that the expansion of output and wealth is only a means to development. The end of development is the welfare of human beings. Therefore, the central focus of development analysis and planning must be directed towards people's needs and oriented towards achievement of this ultimate end. As a first step towards achievement of this end there is a need to create a database on improved social statistics and new development measures. To cater to this need the concept of human development and its measurement through a measure called Human Development Index (HDI) was introduced by UNDP (1990) in its first Human Development Report. The human development approach of development as is commonly understood differs from the conventional approaches to economic growth, human capital formation, human resource development, human welfare and basic human needs. Etc.

TRUE COPY

[Signature]
H.C. PRINCIPAL

194
ISBN: 978-81-951982-7-6

Innovative Research in Languages and Social Sciences

Editors:

Dr. Prabhakar Singh

Mr. Ujwal Prakash

Dr. Sonu Agarwal

Dr. Ravi Prakash Mishra

First Edition: 2021

Challenges Involved in the Development of Schedule

10 **Caste Women** 64 - 68

Kalpana B S and Shivalingappa B P

Stress in Learning Mathematics Among The Students of

11 **Standard IX and XI** 69 - 73

Kattiammal S

A Study on Innovative Methods in Teaching School

12 **Mathematics** 74 - 84

Kotra Balayogi

Overcome the Challenges of Online Learning During

13 **Covid-19** 85 - 88

Bindu Kumari and R. K. S. Arora

धरती आबा नाटकमे क्रांतिचेतना

14 89 - 90

विजय भास्कर लावणे

बाबुराव बागुलांच्या 'सूड' मधील आत्मशोध

15 91 - 93

उषा सोरटे

परिवर्तित खेळ (Modified Games) व पुरक खेळ (Lead up games)

16 **यांचा विद्यार्थीनींच्या व्हॉलीबॉलमधील कौशल्य कार्यमानावर होणाऱ्या** 94 - 98

परिणामांचा अभ्यास

स्नेहल विलास जगताप व सुनिल दत्तात्रय चव्हाण

परिवर्तित खेळ (Modified Games) व पुरक खेळ (Lead up games) यांचा विद्यार्थीनींच्या

हॉलीबॉलमधील कौशल्य कार्यमानावर होणाऱ्या परिणामांचा अभ्यास

स्नेहल विलास जगताप¹ व सुनिल दत्तात्रय चव्हाण^{2*}

¹शिवाजी पेठ, कोल्हापुर.

²शारीरिक शिक्षण व क्रिडा विभाग, एस. के. पाटील कॉलेज, कुरुंदवाड, जि. कोल्हापुर

*Corresponding author E-mail: prinsunilchavan@gmail.com

प्रस्तावना:

मुख्य मोठ्या खेळांना पर्याय म्हणून परिवर्तित खेळ खेळले जातात. सर्व शाळांकडे मोठ्या खेळांसाठी लागणारे प्रमाणित मोजमापांचे मैदान व प्रमाणित साहित्य उपलब्ध असतेच असे नाही. विद्यार्थ्यांना खेळाकडे आकर्षित करण्यासाठी आणि खेळात टिकून राहण्यासाठी मुख्य खेळांमध्ये काही बदल करता येतात. अशा खेळांना परिवर्तित खेळ म्हणतात. मोठ्या खेळातील अवघड कौशल्याचे छोटे-छोटे भाग करून त्यावर आधारित विविध खेळही परिवर्तित खेळात समाविष्ट होतात. परिवर्तित खेळासाठी मोठ्या खेळांमध्ये परिवर्तन केले जाते. उदा. बास्केटबॉलमध्ये सर्व मुलांना बास्केट करणे जमतेच असे नाही, कारण त्यांच्यादृष्टीने बास्केट फार उंच असते, मैदानही मोठे असते. अशावेळी बास्केट थोडी खाली लावली. मैदान थोडे लहान केले, खेळाडूंची संख्या सोईनुसार कमी वा अधिक केली तर तो बास्केटबॉलचा परिवर्तित खेळ होईल.

त्या-त्या खेळांतील कौशल्ये शिकता यावीत व तो खेळ खेळल्याचा आनंद मुलांना घेता यावा म्हणून मुख्य खेळामध्ये पुढीलप्रमाणे परिवर्तन करता येते.

१. मैदानाचे मोजमाप	२. खेळाचे नियम
३. खेळाडू संख्या	४. साहित्य
५. पद्धत	६. खेळाचा कालावधी
७. गुणांकन	८. खेळाडूंच्या जागा
९. कौशल्यांची काठीप्यपातळी	१०. पोशाख

वरीलप्रमाणे बदल करण्याने जास्तीत-जास्त विद्यार्थ्यांना सहभागाची संधी मिळते. खेळण्याचा आनंद मिळतो. सर्व शारीरिक क्षमता विकसित होण्यास मदत होते. तसेच त्या-त्या खेळांची कौशल्येही आत्मसात करता येतात. वर्गातील सर्वच विद्यार्थ्यांचे खेळातील कौशल्ये एकसारखे असत नाही. काही विद्यार्थी चटकन कौशल्ये आत्मसात करू शकत नाहीत ते थोडा वेळ प्रयत्न करतात व नंतर खेळ सोडून देतात. अशा विद्यार्थ्यांना पुन्हा खेळाकडे बळवण्यासाठी खेळात सहभागी होण्यासाठी परिवर्तित खेळांचा उपयोग होतो. परिवर्तित खेळांमुळे शारीरिक शिक्षणाकडे विद्यार्थी आकर्षित होण्यास मदत होते. खेळातील नावीन्य कायम राहते व कौशल्य प्राप्त होते. विविध भौगोलिक परिस्थितीत काम करणाऱ्या शिक्षकांना आपल्या परिस्थितीप्रमाणे बदल करण्याचे स्वातंत्र्य मिळते. नवनिर्माण क्षमतेला वाव मिळतो.

त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांना विशिष्ट कौशल्य शिकविण्यासाठी पुरक खेळही पाश्चात देशात मोठ्या प्रमाणात उपयोग होता. एखाद्या खेळातील विशिष्ट कौशल्य विद्यार्थ्यांना शिकविण्यासाठी फक्त त्या कौशल्यावर आधारित असा गेम तयार करावा

Estd : 1962

'A++' Accredited by NAAC (2021) with CGPA 3.52

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

सेंटर फॉर डिस्टन्स अँड ऑनलाईन एज्युकेशन

प्रमाणपत्र

सेंटर फॉर डिस्टन्स अँड ऑनलाईन एज्युकेशनकडून तयार करण्यात आलेल्या बी. कॉम. विषयाच्या खालील स्वयं अध्ययन साहित्यामध्ये (डॉ.) पी. पी. कांबळे, सहकारभूषण एस. के. पाटील, महाविद्यालय, कुरूंदवाड यांनी घटक लेखन केले आहे.

अ.क्र	विषयाचे नाव	लेखन व संपादन कामाचा तपशील	आयएसबीएन नंबर
१	बी. कॉम. भाग ३ सत्र ५ व ६ आधुनिक व्यवस्थापन पध्दती	सत्र ६ मधील घटक क्रमांक १ चे लेखन	978-93-92887-29-1

संचालक

संदर्भ : शि.वि./सीडीओई/ 1284

दिनांक : 20 JUN 2022

